

YU ISSN 0351-2851

# ACROCEPHALUS

LETNIK I

ŠTEVILKA 5

OKTOBER 1980

VOLUME I

NUMBER 5

OCTOBER 1980



## ACROCEPHALUS

dvomesečno glasilo Društva za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije  
bimonthly journal of Bird watching and bird study association of Slovenia

|                                        |                                                                                                                                  |
|----------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| naslov uredništva<br>editorial address | Acrocephalus, Langusova 10<br>61000 Ljubljana, tel. 061 262017                                                                   |
| urednik<br>editor                      | Iztok Geister, Naklo 246<br>64202 Naklo, tel. 064 47170                                                                          |
| uredniški svet<br>editorial council    | dr. Sergej Matvejev, dr. Andrej Župančič,<br>Janez Gregori, Rado Smerdu, Božidar Magajna,<br>Dare Šere, Ivo Božič, Iztok Geister |
| oblikovalec<br>designer                | Iztok Geister                                                                                                                    |
| tipkanje<br>typing                     | Lojzka Žvokelj                                                                                                                   |
| lektorja<br>readers                    | Lidija Šeligo (za slov. - for slov.)<br>Irena Jurak (za angl. - for engl.)                                                       |
| tisk<br>print                          | Andrej Košir, Žeškova 5, Kranj                                                                                                   |
| cena<br>price                          | 100 din za številko                                                                                                              |

---

## DRUŠTVO ZA OPAZOVANJE IN PROUČEVANJE PTIC SLOVENIJE BIRD WATCHING AND BIRD STUDY ASSOCIATION OF SLOVENIA

|                                                |                                                                                                                                                         |
|------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| naslov<br>address                              | Langusova 10, 61000 Ljubljana<br>tel. 061 262017                                                                                                        |
| predsednik<br>president                        | Janez Gregori, Podkoren 72<br>64280 Kranjska gora                                                                                                       |
| tajnik in blagajnik<br>secretary and treasurer | Božidar Magajna, Langusova 10, 61000<br>Ljubljana, tel. 061 262017                                                                                      |
| izvršni odbor<br>executive board               | Miha Adamič, Ivo Božič, Iztok Geister,<br>Janez Gregori, Peter Grošelj, Andrej Knavs,<br>Božidar Magajna, Mišo Serajnik,<br>Borut Štumberger, Dare Šere |
| letna članarina<br>subscription rate           | 500 din za posameznike in najmanj 1000.- din<br>za ustanove                                                                                             |
| glasilo<br>journal                             | člani prejmejo glasilo brezplačno<br>members receive the journal gratis                                                                                 |

# ORNITOLOŠKI ATLAS GNEZDILK SLOVENIJE 1979-80 IN ANALIZA UČINKOVITOSTI OPAZOVANJA

## ORNITHOLOGICAL ATLAS OF BIRDS NESTING IN SLOVENIA 1979-80 AND AN ANALYSIS OF THE EFFECTIVENESS OF OBSERVATION

Iztok Geister

591.9:598.2(497.12)

### UVOD

Razvoj evropskega ornitološkega atlasa in potek kartiranja v Sloveniji sta bila doslej prikazana v najmanj 5 prispevkih v različnih publikacijah doma in v tujini (Geister 1980). Nazadnje v 1. številki našega *Acrocephalus*, kjer sem napovedal možnost financiranja projekta v obliki dolgoročne raziskovalne naloge pri republiški raziskovalni skupnosti. Naloga kljub ugodni oceni na panelni razpravi ni bila sprejeta, ne da bi bili nosilcu oziroma prijavitelju pojasnjeni razlogi za takšno odločitev. Tako ostaja slovensko kartiranje še nadalje popolnoma amaterski projekt, tudi v pogledu organizacije, kar je edinstven primer v Evropi. Če kot organizator povem svoje občutke pri tem, lahko rečem, da mi je vse bolj jasno, da to kar delamo, delamo bolj za Evropo kot za Slovenijo. Domovina potrebe za takšnim delom kljub očitnim rezultatom še vedno ni sprevidela.

### REZULTATI OPAZOVANJA IN KARTIRANJA

V letošnjem letu smo si v skladu s predvideno dolgoročno dinamiko raziskovanja zadali nalogo, da obdelamo najbolj zahoden pas Slovenije, ki po parcelizaciji (glej *Acrocephalus* 1/1980) obsega 42 kvadrantov. V tem pasu je po dveletnem opazovanju ostalo nepregledanih le 5 kvadrantov (Triglavsko pogorje in Goriška brda). Sicer pa smo letos opazovali v 32 kvadrantih, kar je za več kot polovico manj kot v letu 1979, ko smo opazovali v 86 kvadrantih. V obdobju 1979-1980 smo opazovali v 118 kvadrantih, kar predstavlja 47,2 % celotne opazovalne površine.

Letos je sodelovalo 23 opazovalcev, kar je 6 več kot v prejšnjem letu, pri čemer je sodelovalo 12 novih opazovalcev (6 lanskim letom ni sodelovalo). Zbrali smo 2311 gnezditvenih poročil v primerjavi z letom poprej, ko smo zbrali 3429 takšnih poročil. Zbrali smo podatke o 186 gnezdkah, od tega je v primerjavi z lanskim letom 11 vrst evidentiranih na novo. Razdeljene po stopnji zanesljivosti gnezdenja so to:

možna gnezditev  
possible breeding

verjetna gnezditev  
probable breeding

nedvomna gnezditev  
confirmed breeding

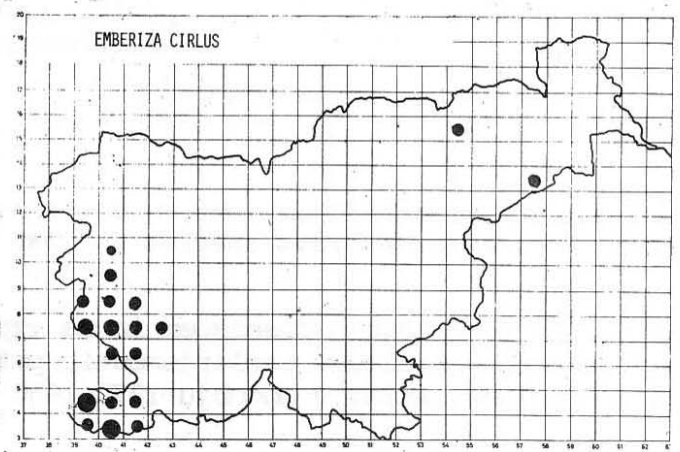
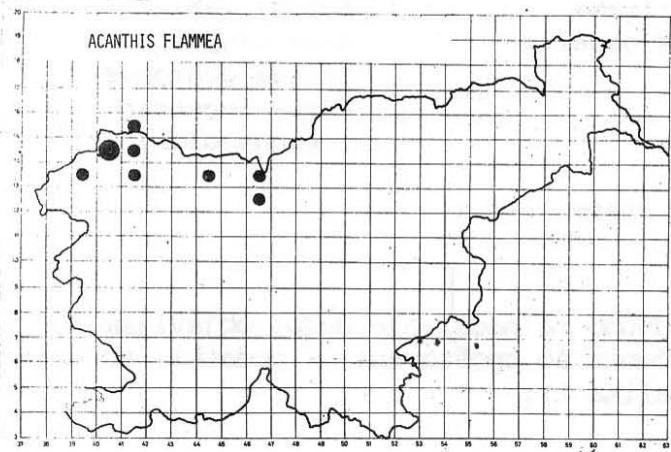
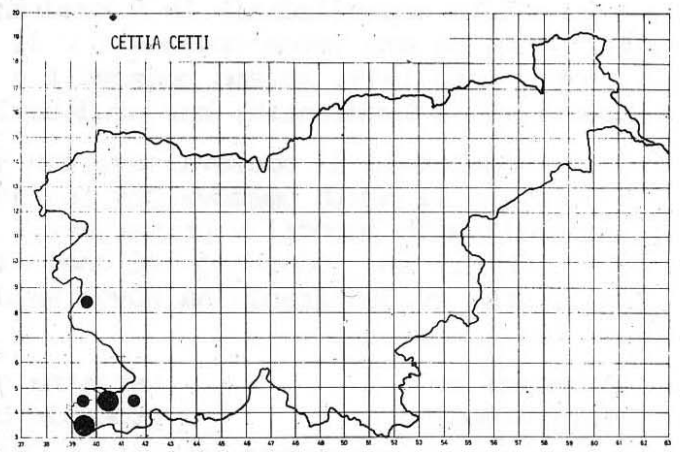
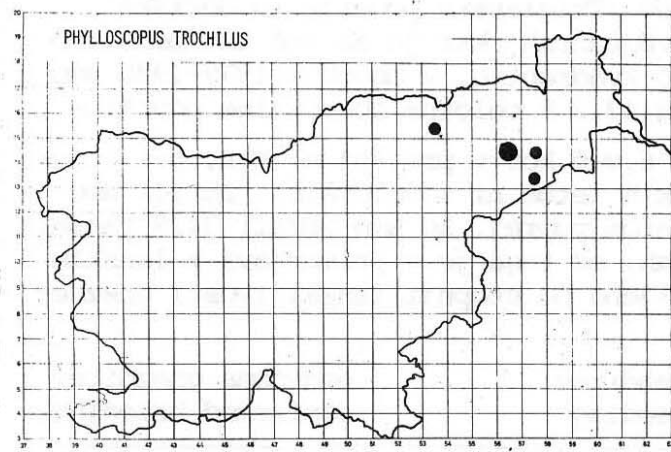
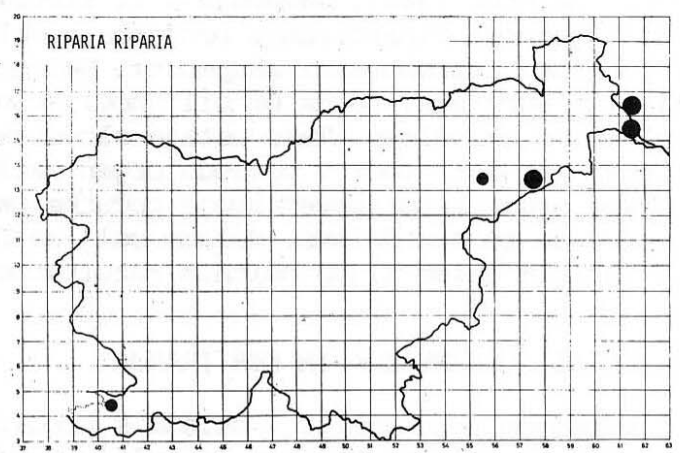
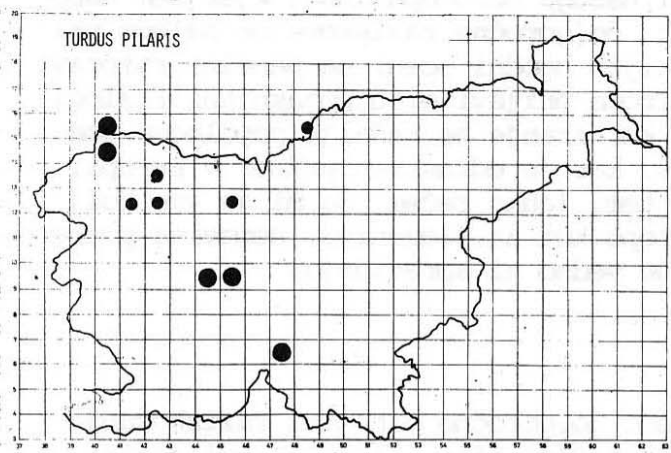
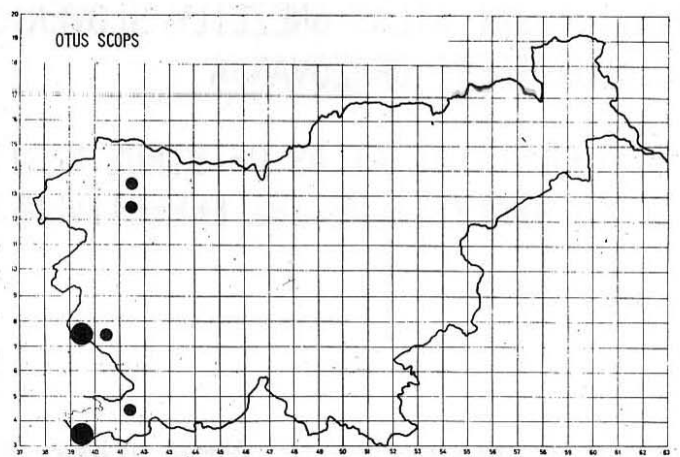
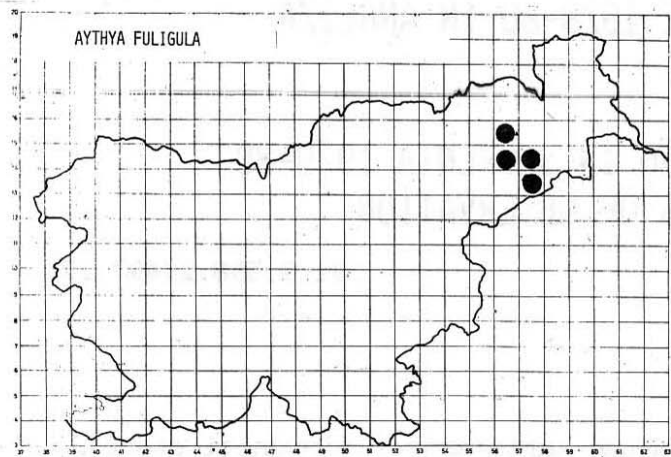
*Eudromias morinellus*  
*Tringa nebularia*

*Aquila clanga*  
*Sylvia Cantillans*  
*Phylloscopus bonelli*

*Botaurus stellaris*  
*Aythya ferina*  
*Anas clypeata*  
*Tringa ochropus*  
*Parus lugubris*  
(*Cygnus olor*)

Tabela 1: V letu 1980 na novo evidentirane vrste  
Table 1: Newly recorded species in 1980

Za boljšo predstavo o doseženem in za vzpodbudo za nadaljnje delo, objavljam nekaj začasnih pregledov razširjenosti, pri čemer so upoštevani le podatki, zbrani za ornitološki atlas v obdobju 1979-1980 (slika 1):



## ANALIZA UČINKOVITOSTI OPAZOVANJA

Učinkovitost opazovanja lahko presojamo po treh vidikih: a) stopnji raziskanosti kvadranta, b) stopnji gnezditvene zanesljivosti in c) številu v posameznem kvadrantu ugotovljenih vrst.

a) stopnja raziskanosti kvadranta

Na obrazcu gnezditvene razširjenosti je kategorizirana glede na to ali je kvadrant raziskan: a) priložnostno, b) nepopolno, c) v celoti in d) tudi ponoči. Primerjava prvih treh stopenj raziskanosti je prikazana v tabeli 2:

| leto<br>year | stopnja raziskanosti<br>degree of coverage |         |                         |         |                            |         |     |
|--------------|--------------------------------------------|---------|-------------------------|---------|----------------------------|---------|-----|
|              | v celoti<br>complete                       |         | nepopolno<br>incomplete |         | priložnostno<br>occasional |         |     |
| 1979         | 22                                         | 25,58 % | 28                      | 32,55 % | 36                         | 41,86 % | 86  |
| 1980         | 8                                          | 25,00 % | 16                      | 50,00 % | 8                          | 25,00 % | 32  |
| 1979-1980    | 30                                         | 25,42 % | 44                      | 37,28 % | 44                         | 37,28 % | 118 |

Tabela 2: Stopnja raziskanosti kvadrantov

Table 2: Degree of coverage of quadrants

Videti je, da lahko to, da je bilo letos raziskanih manj kvadrantov kot lansko leto, pripišemo okoliščini, da je bilo letos precej manjše število le priložnostno raziskanih kvadrantov. Kategorija "tudi ponoči" je bila doslej dosežena le v 2 kvadrantih. Temu dejstvu lahko nemara pripišemo nizko odkrivnost sov in ničelno odkrivnost progastih tukalic (rod Porzana), za katere doslej nimamo podatka.

Stopnja raziskanosti kvadranta je glede na to, da ni niti predpisana niti dogovorjena, stvar subjektivne presoje. Tako najdemo v kategoriji "v celoti" raziskan kvadrant od 110 do 34 vrst, v kategoriji "nepopolno" raziskan kvadrant od 76 do 19 vrst in v kategoriji "priložnostno" raziskan kvadrant do 40 popisanih vrst. Če primerjamo naše kategorije raziskanosti z učinkovitostjo v Franciji in Švici, merjeno s številom odkritih oziroma popisanih vrst, potem bi se zgornja meja za kategorijo "priložnostno" smela gibati med 25-40 vrstami, za kategorijo "nepopolno" med 50-70 vrstami, za kategorijo "v celoti" pa bi spodnja meja smela ostati med 75-70 vrstami. To bi se ujemalo tudi s predstavo o tem, da velja kvadrant za raziskanega, če smo odkrili 75 % pričakovanih vrst (Sharrock 1973).

b) stopnja gnezditvene zanesljivosti

V obrazcu gnezditvene razširjenosti so opazovalni dogodki ovrednoteni po stopnjah gnezditvene zanesljivosti: A (kategorija brez vrednosti za gnezditveno distribucijo), B (možna gnezditve), C (verjetna gnezditve) in D (nedvomna ali potrjena gnezditve). Ista kategorizacija se uporablja za označevanje gnezditvene razširjenosti na preglednih kartah, kjer največja pika pomeni nedvomno, srednja verjetno in najmanjša možno gnezditve. Analiza v dveh letih zbranih gnezditvenih poročil je pokazala, da daleč prednjačijo poročila o verjetni gnezditvi (59 %). Poročil o nedvomni gnezditvi je skoraj polovico manj (35 %), razveseljivo malo pa je poročil o možni gnezditvi (6 %).

| stopnja<br>zanesljivosti<br>degree of<br>reliability | možna gnezditev<br>B<br>nesting possible |         | verjetna gnezditev<br>C<br>nesting probable |         | nedvomna gnezditev<br>D<br>nesting confirmed |         |      |
|------------------------------------------------------|------------------------------------------|---------|---------------------------------------------|---------|----------------------------------------------|---------|------|
| leto<br>year                                         | število poročil<br>number of records     |         | število poročil<br>number of records        |         | število poročil<br>number of records         |         |      |
| 1979                                                 | 127                                      | 3,70 %  | 2302                                        | 67,13 % | 1000                                         | 29,16 % | 3429 |
| 1980                                                 | 245                                      | 10,60 % | 1078                                        | 46,65 % | 988                                          | 42,75 % | 2311 |
| 1979-1980                                            | 372                                      | 6,48 %  | 3380                                        | 58,88 % | 1988                                         | 34,63 % | 5740 |

Tabela 3: Analiza gnezditvene zanesljivosti

Table 3: Analysis of the reliability of recording of nesting

| dežela<br>country                              | Slovenija<br>Slovenia | Francija<br>France | Švica<br>Switzerland |
|------------------------------------------------|-----------------------|--------------------|----------------------|
| stopnja zanesljivosti<br>degree of reliability |                       |                    |                      |
| možna gnezditev                                | 6 %                   | 11 %               | 11 %                 |
| verjetna gnezditev                             | 59 %                  | 32 %               | 23 %                 |
| nedvomna gnezditev                             | 35 %                  | 58 %               | 76 %                 |

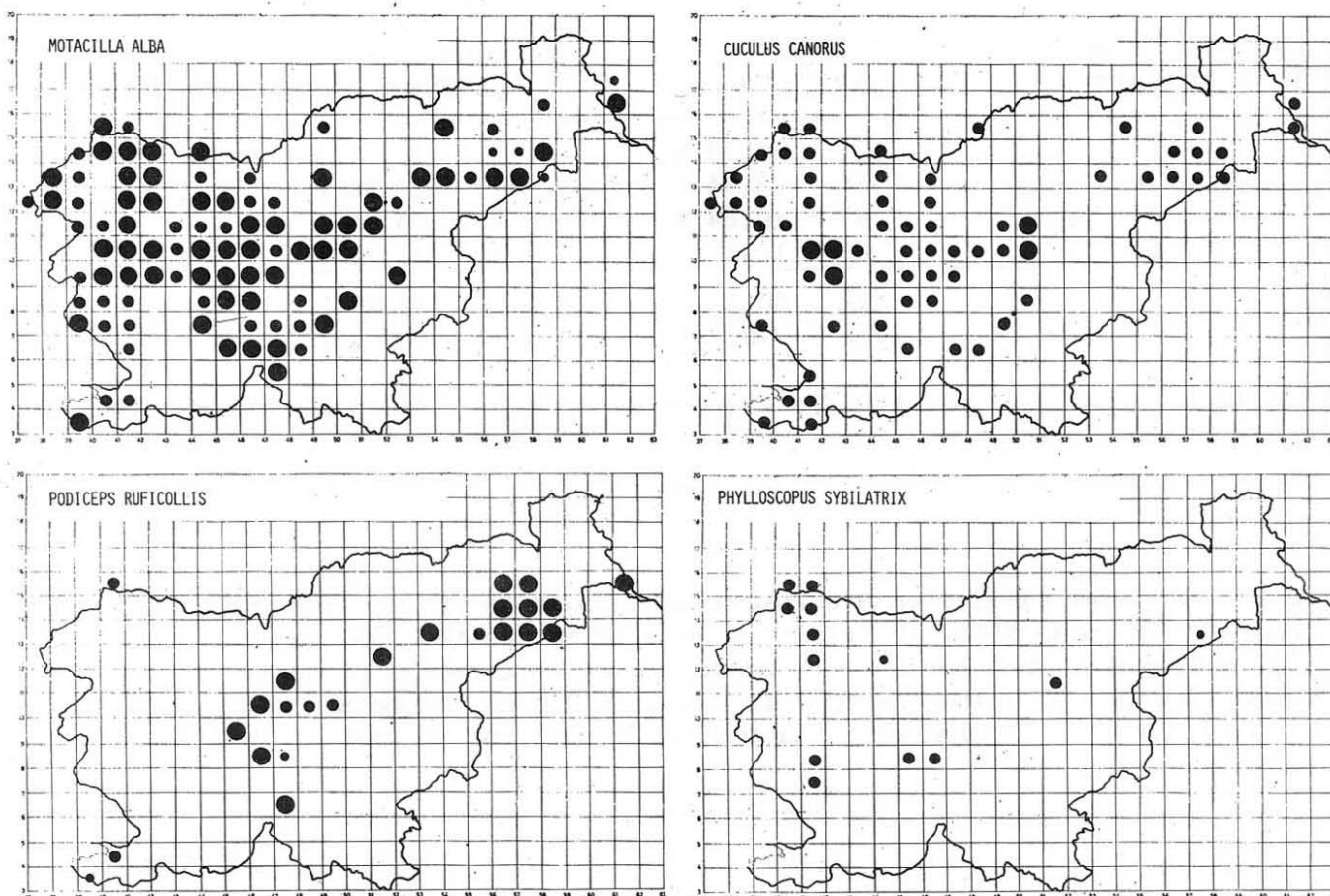
Tabela 4: Primerjava gnezditvene zanesljivosti v Sloveniji (po dveh letih), Franciji (po petih letih) in Švici (po petih letih) po znanih stopnjah

Table 4: Comparison of the reliability of recording of nesting in Slovenia (after two years), in France (after five years) and in Switzerland (after five years) according to the above measurements

Primerjava gnezditvene zanesljivosti, kot je bila ugotovljena pri nas, z ono, ki je bila ugotovljena v Franciji in Švici, nas opozarja na neustrezno strukturo gnezditvene zanesljivosti. Ker naš projekt še ni končan, je pričakovati, da se bo zlasti s poglobljenim opazovanjem v domačih kvadrantih položaj izboljšal. Res pa je, da imamo premalo "domačih" kvadrantov, to je takšnih kvadrantov, kjer opazovalec opazuje takorekoč stalno in preveč "tranzitnih" kvadrantov, ki jih opazovalec le ekskurzivno prečka. Pri takšnem tranzitnem prečkanju namreč ni časa za iskanje gnezd. Za formularje s takšnih ekskurzij sta tipična opazovalna dogodka, kodirana z oznakama 4 in 6, kar pomeni samčevo območje petje oziroma zadrževanje v domnevnem okolišu. Tudi so nekatere vrste v pogledu zanesljivosti bolj odkrivne kot druge. Tako tudi proti pričakovanju vselej ne velja pravilo, da je za pogosto vrsto lažje potrditi gnezditev in narobe, lahko je tudi pri sorazmerno redki (ali bolje rečeno lokalno razširjeni) vrsti gnezditev potrjena v visokem odstotku (slika 2).

c) število vrst v posameznem kvadrantu

Pri ugotavljanju uspešnosti opazovanja na osnovi števila v posameznem kvadrantu ugotovljenih vrst se lahko poslužimo edinole primerjav s tujimi izkušnjami. Medtem, ko angleško in francosko poročilo o nacionalnem atlasu navajata kot želeno stopnjo učinkovitosti 75 % pričakovanih vrst (Sharrock 1976) oziroma 75 odkritih vrst (Yeatman 1976), je švicarski organizator poskrbel z osupljivim podatkom o povprečju, ki da pri njih znaša kar 86 vrst na kvadrant.



Slika 2: Sorazmernost potrjene gnezditve pri dveh pogostih vrstah (*M.alba*, *C.canorus*) in dveh redkih (lokalno razširjenih) vrstah (*P.ruficollis*, *P.sibilatrix*): *Motacilla alba* 58 %, *Cuculus canorus* 8 %, *Podiceps ruficollis* 66 %, *Phylloscopus sibilatrix* (brez potrjene gnezditve).

Figure 2: Relationship between the confirmed nesting of two frequent species (*M.alba*, *C.canorus*) and two rare (local) species (*P.ruficollis*, *P.sibilatrix*): *Motacilla alba* 58%, *Cuculus canorus* 8 %, *Podiceps ruficollis* 66 %, *Phylloscopus sibilatrix* (without nesting being confirmed)

| število vrst<br>v kvadrantu        | Švica<br>(1972-76)       | Slovenija<br>(1979-80) |
|------------------------------------|--------------------------|------------------------|
| number of species<br>in a quadrant | Switzerland<br>(1972-76) | Slovenia<br>(1979-80)  |
| 101                                | 108 23,07 %              | 1 0,84 %               |
| 71 - 100                           | 271 57,90 %              | 17 14,41 %             |
| 41 - 70                            | 81 17,30 %               | 42 35,59 %             |
| 1 - 40                             | 8 1,70 %                 | 57 48,30 %             |
|                                    | 468 100 %                | 118 100 %              |

Tabela 5: Primerjava učinkovitosti glede na število v kvadrantu odkritih vrst med Švico (po petem letu) in Slovenijo (po drugem letu)

Table 5 : Comparision of observation results among nesting species recorded in a quadrant between Switzerland (after the fifth year) and Slovenia (after the second year)

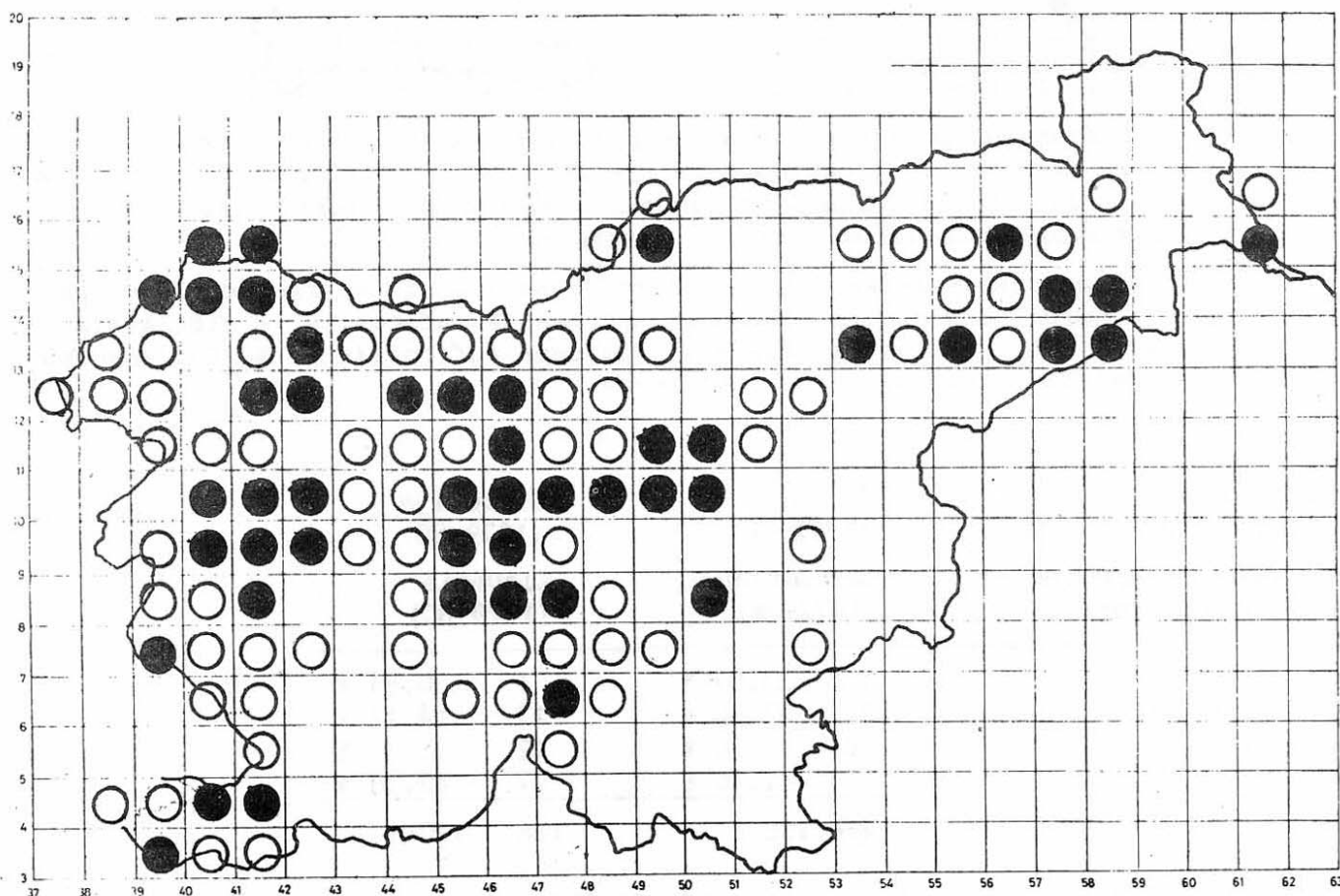
Sprejemljivejša se zdi primerjava s francoskimi rezultati po drugem letu uresničevanja njihovega in našega projekta.

| Število vrst<br>v kvadrantu        | Francija<br>(1970-71) |         | Slovenija<br>(1979-80) |         |
|------------------------------------|-----------------------|---------|------------------------|---------|
| number of species<br>in a quadrant | France<br>(1970-71)   |         | Slovenia<br>(1979-80)  |         |
| 75                                 | 337                   | 54,53 % | 15                     | 12,71 % |
| 50 - 74                            | 148                   | 23,94 % | 33                     | 27,96 % |
| 25 - 49                            | 67                    | 10,84 % | 41                     | 34,74 % |
| 1 - 24                             | 66                    | 10,67 % | 28                     | 23,72 % |
|                                    | 618                   | 100 %   | 118                    | 100 %   |
|                                    | 1100 (1970-75)        |         | cca 250 (1979-84)      |         |

Tabela 6: Primerjava učinkovitosti glede na število v kvadrantu odkritih vrst med Francijo (po drugem letu) in Slovenijo (po drugem letu)

Table 6: Comparison of observation results among nesting species recorded in a quadrant between France (after the second year) and Slovenia (after the second year)

Če k tema dvema razmejitvama učinkovitosti dodam še svojo, upoštevajoč pri tem pomanjkanje opazovalcev (v Švici jih je bilo na začetku 150, na koncu pa 271, v Franciji več kot 500) in zgodnjo fazo realizacije projekta in postavim razmejitvev pri 50 vrstah navzdol in navzgor, dobimo ugodnejšo sliko (slika 3), ki pove, da je v 70 kvadrantih ugotovljenih manj kot 50 vrst in v 48 kvadrantih več kot 50 vrst.



Slika 3: Število odkritih vrst v posameznih kvadrantih v Sloveniji v obdobju 1979-80. ● krog pomeni več kot 50 vrst, ○ krog manj kot 50 vrst v kvadrantu.

Figure 3: Number of species recorded in individual quadrants in Slovenia in the years 1979-80: ● represents more than 50 species, ○ represents less than 50 species in a quadrant

## NAČRTI ZA LETO 1981

Po dolgoročnem planu dinamike raziskovanja je v prihodnjem letu na vrsti pas od 42 do vključno 46 vzporednika, ki obsega kar 64 kvadrantov. Od teh 64 kvadrantov je neraziskanih še 24, 19 pa je takih s številom vrst nižjim od 50. Če k temu podatkoma prištejem še 5 neraziskanih kvadrantov iz prejšnjega leta in iz istega pasu še 21 insuficientnih, nas čaka samo v zahodnem delu Slovenije prihodnje leto izredno obsežna naloga: približno 70 kvadrantov. Opazovanje v tem delu Slovenije naj bi prihodnje leto potekalo organizirano z željo, da ga zaključimo z vsaj 50 vrstami v vsakem kvadrantu. Opazovanje v osrednjem in vzhodnem delu Slovenije (od 47 vzporednika proti vzhodu) še vedno prepuščam iniciativi posameznih opazovalcev. Seveda pa so tudi tu možni medsebojni dogovori sodelujočih.

V kvadrantih z manj kot 50 odkritimi vrstami je potrebno povečati učinkovitost opazovanja, kar lahko dosežemo na več načinov: z izboljšanjem stopnje raziskovanosti (tako, da obiščemo vse biotope v kvadrantu, tudi ponoči), s povečanjem gnezditvene zanesljivosti (tako, da z večkratnimi obiski potrdimo verjetno gnezditev) in z odkrivanjem novih vrst v kvadrantu. Preizkušena metoda za odkrivanje novih vrst je tudi vzporedno ali križno opazovanje dveh (ali večih) opazovalcev v enem ali dveh kvadrantih v istem ali v dveh letih.

| opazovalec | leto    | k v a d r a n t            |       |       |
|------------|---------|----------------------------|-------|-------|
|            |         | 04/41                      | 08/45 | 12/41 |
|            |         | število vrst/kvadrant      |       |       |
| observer   | year    | q u a d r a n t            |       |       |
|            |         | 04/41                      | 08/45 | 12/41 |
|            |         | number of species/quadrant |       |       |
| x          | 1979    | 36                         |       |       |
| x          | 1980    | 41                         |       |       |
| skupaj     | 1979-80 | 54                         |       |       |
| x          | 1979    | 57                         |       |       |
| y          | 1979    | 73                         |       |       |
| skúpa j    | 1979    | 83                         |       |       |
| x          | 1979    | 62                         |       |       |
| y          | 1980    | 70                         |       |       |
| skupa j    | 1979-80 | 86                         |       |       |

Tabela 7: Primeri povečane učinkovitosti opazovanja

Table 7: Increase in number of species recorded

## SODELAVCI ORNITOLOŠKEGA ATLASA

V obdobju 1979-80 je z opazovanjem in popisovanjem opaženih vrst ptic sodelovalo 29 sodelavcev. Zahvaljevati se jim, mislim, da je iz dveh razlogov neprimerno: najprej projekt še ni končan in nas kot smo videli čaka še veliko dela, razen tega pa želim, da postane ta projekt stvar in skrb vseh sodelujočih, se pravi vsakogar, ki v Sloveniji opazuje ptice. Z ustanovitvijo Društva za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije se je število sodelavcev povečalo. Toda prepričan sem, da je med društvenimi člani še veliko opazovalcev ptic, ki bi svoje delo radi družbeno osmislili. Ne smemo namreč pozabiti, da je organizirano opazovanje ptic znanstveno in kulturno dejanje.

| sodelavec         | kraj          | leto sodelovanja |
|-------------------|---------------|------------------|
| Alajbegović Aleš  | Portorož      | 1979             |
| Božič Ivo         | Trbovlje      | 1979             |
| Dolinšek Albert   | Ig            | 1979, 1980       |
| Geister Iztok     | Naklo         | 1979, 1980       |
| Gregori Janez     | Podkoren      | 1979             |
| Grof Andrej       | Lendava       | 1979, 1980       |
| Grošelj Peter     | Sp.Idrija     | 1979, 1980       |
| Hauc Petra        | Slivnica      | 1979, 1980       |
| Kolar Edi         | Šenčur        | 1980             |
| Koren Anton       | Maribor       | 1980             |
| Knavs Andrej      | Ljubljana     | 1979             |
| Lašič Alenka      | Ptuj          | 1979             |
| Lenarčič Alojz    | Jesenice      | 1980             |
| Magajna Božidar   | Ljubljana     | 1979, 1980       |
| Mrzelj Peter      | Vrhnika       | 1980             |
| Novak Zdravko     | Petrovče      | 1980             |
| Palancsai Breda   | Murska Sobota | 1980             |
| Palancsai Janoš   | Murska Sobota | 1980             |
| Perušek Miro      | Ribnica       | 1980             |
| Podričnik Martina | Mežica        | 1979             |
| Serajnik Mišo     | Boh.Bistrica  | 1979, 1980       |
| Sovinc Andrej     | Ljubljana     | 1979, 1980       |
| Šere Dare         | Ljubljana     | 1979, 1980       |
| Štumberger Borut  | Cirkulane     | 1979, 1980       |
| Tome Davorin      | Ljubljana     | 1979, 1980       |
| Trilar Tomi       | Kranj         | 1980             |
| Verovnik Franc    | Ravne         | 1980             |
| Zlobko Ivan       | Hrastnik      | 1980             |
| Žmitek Andrej     | Boh.Bistrica  | 1980             |

S posameznimi pomembnejšimi podatki so sodelovali Kocijan Ivan iz Kopra (za srebrnega galeba), Vreš Viktor z Jezerskega (za skalnega prezavčka) in Župančič O.Andrej iz Ljubljane (za veliko uharico).

## POVZETEK

Uvodoma ugotavljam, da ostaja problem financiranja organizacije ornitološkega atlasa v Sloveniji slejkoprej nerešen. Kljub temu delo poteka več ali manj v skladu s predvideno dolgoročno dinamiko raziskovanja. V obdobju 1979-80 smo opazovali v 118 kvadrantih ali 47,2 % celotne opazovalne površine. V tem obdobju je 31 sodelavcev zbralo 5740 poročil o 186 vrstah.

Učinkovitost opazovanja presojam: a) po stopnji raziskanosti kvadranta, b) po stopnji gnezditvene zanesljivosti in c) po številu v kvadrantu odkritih vrst.

Ocena stopnje raziskanosti kvadranta je zdaj preveč odvisna od subjektivne presoje opazovalca. Zato predlagam merila za posamezne stopnje raziskanosti: "priložnostno": 25-40 vrst, "nepopolno": 50-70 vrst, "v celoti": nad 70-75 vrst.

Gnezditvena zanesljivost je v Sloveniji (6 % možnih, 59 % verjetnih in 55 % potrjenih gnezditv) v primerjavi s podatki iz Švice in Francije sorazmerno slaba. Neustrezno štrukturo (preveč verjetnih gnezditv in premalo potrjenih) gre pripisati predvsem premajhnemu številu sodelavcev. Opazovanja so opravljena preveč "tranzitno", večidel so omejena na enodnevne ekskurzije. V "domaćih" kvadrantih, kjer se opazuje stalno, je bilo odkritih neprimerno več potrjenih gnezditv.

Tudi število v posameznem kvadrantu odkritih vrst zaostaja za številom vrst, ugotovljenim v Franciji in Švici. V 70 kvadrantih je odkritih manj kot 50 vrst in v 48 kvadrantih več kot 50 vrst. Prihodnje leto načrtujemo dokončno obdelavo zahodnega dela Slovenije, kjer naj bi v 70 še neraziskanih ali slabo raziskanih kvadrantih odkrili najmanj 50 vrst na kvadrant.

## SUMMARY

In the introduction it is pointed out that the problem of financing the organisation of the ornithological atlas still remains unsolved. Nevertheless the work is being carried out more or less in accordance with the planned long-term dynamics of investigation. In the years 1979-80 118 quadrants of 47.2 % of the whole area observed were examined. In this period 31 observers collected 5740 reports on 186 species.

Observation is assessed in terms of (a) the degree of coverage of the quadrant (b) the degree of probability of nesting (c) the number of species identified in a quadrant.

The evaluation of the coverage depends at the moment too much on the subjective opinion of the observer. Therefore I would suggest the following measurement for the individual degree of coverage: "occasional": 25-40 species, "incomplete": 50-70 species, "complete" over 70-75 species.

The reliability of recording of nesting in Slovenia (6 % possible, 59 % probable and 55 % confirmed cases of nesting) is skewed relative to the data from Switzerland and France. Inadequate results (i.e. too many probable cases of nesting and too few confirmed cases of nesting) may be first of all ascribed to an insufficient number of observers. Bird watching is too "irregular", being mostly limited to one-day excursions. In "local" quadrants, in which bird-watching is regular, far more cases of nesting were confirmed.

Also the number of species discovered in a quadrant is lower than the number of species discovered in France and Switzerland. In 70 quadrants less than 50 species have been discovered, whereas in 48 quadrants more than 50 species have been discovered. Next year the final investigation of the western part of Slovenia is to be carried out, where at least 50 species per quadrant should be discovered in the 70 quadrants, which have been either completely unexamined or only partly examined.

## LITERATURA

Geister, I. (1980): Ornitološki atlas gnezdk Slovence, *Acrocephalus* 1, št.1, str. 8-12.

Scharrock, J.T.R. (1973): Rate of species-registration in Atlas work, *Bird Study* 20:88-90.

Scharrock, J.T.R. (1976): The Atlas of Breeding Birds in Britain and Ireland, T. and A.D. Poyser, Hertfordshire.

Schifferli, A., G  roudet, P., R. Winkler (1980): Verbreitungsatlas der Brutv  gel der Schweiz, Schweizerische Vogelwarte Sempach.

Yeatman, L. (1976): Atlas des oiseaux nicheurs de France, Soci  t   ornithologique de France, Paris.

Iztok Geister, 64202 Naklo 246

# POROČILO O ULOVU IN OBROČKANJU PTIČEV V SRS V LETU 1978 IN V LETIH 1927-1978

## REPORT ON CATCHES AND RINGING FOR SLOVENIA IN 1978 AND IN THE PERIOD 1927-1978

Ivo Božič

UDK 598.2(497.12)

### UVOD

V letu 1978 smo ujeli in obročkali 36.849 ptičev 138. različnih ptičjih vrst. Podatki ulova in obročkanja ptičev v SR Sloveniji v letu 1978 so bili zopet posredovani "Euringu", kar je še toliko bolj pomembno zdaj, ko je delo v Zagrebu po odhodu tov. Pfeiferja močno zašepalo, drugi v Jugoslaviji pa se praktično s to vrsto dejavnosti ne ukvarjajo.

### ULOV IN OBROČKANJE V LETU 1978

Oglejmo si najprej rezultate posameznikov pri lovu in obročkanju ptičev v letu 1978 v SR Sloveniji:

| ime obročkovalca<br>name of ringer | naslov<br>address    | število<br>primerkov<br>number of<br>specimens | število<br>vrst<br>number of<br>species |
|------------------------------------|----------------------|------------------------------------------------|-----------------------------------------|
| 1. Beloglavec Stane                | Maribor              | 105                                            | 17                                      |
| 2. Beravs Anton                    | Ljubljana            | 151                                            | 20                                      |
| 3. Bogataj Marjan                  | Ljubljana            | 157                                            | 27                                      |
| 4. Bolta Franc                     | Ljubljana (Jarše)    | 353                                            | 31                                      |
| 5. Bolta Ivan                      | Ljubljana (Jarše)    | 221                                            | 20                                      |
| 6. Božič Ivo                       | Trbovlje             | 817                                            | 38                                      |
| 7. Bricelj Alojz                   | Ljubljana (Studenec) | 261                                            | 18                                      |
| 8. Bricelj Jože                    | Bizovik              | 738                                            | 46                                      |
| 9. Colnar Alfonz                   | Ljubljana            | 600                                            | 33                                      |
| 10. Debelić Marijan                | Vodice pri Lj.       | 626                                            | 35                                      |
| 11. Demšar Franc                   | Ljubljana            | 109                                            | 17                                      |
| 12. Dolinšek Jože                  | Ljubljana            | 1300                                           | 51                                      |
| 13. Dolinar Bogo                   | Ljubljana            | 522                                            | 15                                      |
| 14. Dovič Janez                    | Ljubljana (Tomačevo) | 1685                                           | 52                                      |
| 15. Drašček Stanko                 | Nova Gorica          | 200                                            | 24                                      |
| 16. Dvanajščak Drago               | Ljubljana            | 98                                             | 30                                      |
| 17. Geister Iztok                  | Naklo                | 491                                            | 35                                      |
| 18. Goljuf Oto                     | Trbovlje             | 600                                            | 23                                      |
| 19. Gračner Jože                   | Zalog                | 1344                                           | 45                                      |
| 20. Grošelj Peter                  | Spodnja Idrija       | 3905                                           | 86                                      |
| 21. Groznik Mirko                  | Šmartno pri Litiji   | 100                                            | 16                                      |
| 22. Hafner Janez                   | Škofja Loka          | 198                                            | 7                                       |
| 23. Hafner Anton                   | Kranj                | 703                                            | 12                                      |
| 24. Holešek Drago                  | Trbovlje             | 470                                            | 20                                      |
| 25. Hrušovar Ivan                  | Trbovlje             | 320                                            | 15                                      |
| 26. Iršič Bruno                    | Maribor              | 461                                            | 30                                      |
| 27. Jankovič Anton                 | Črna vas (Lj.)       | 229                                            | 36                                      |
| 28. Jankovič Marko                 | Črna vas (Lj.)       | 206                                            | 30                                      |
| 29. Javoršek Branko                | Zalog                | 337                                            | 25                                      |
| 30. Jardas Vinko                   | Lahovče              | 120                                            | 16                                      |
| 31. Knavs Andrej                   | Ljubljana            | 1292                                           | 60                                      |

| ime obročkovalca<br>name of ringer | naslov<br>address           | število<br>primerkov<br>number of<br>specimens | število<br>vrst<br>number of<br>species |
|------------------------------------|-----------------------------|------------------------------------------------|-----------------------------------------|
| 32. Kos Stane                      | Ljubljana                   | 141                                            | 23                                      |
| 33. Kozina Jože                    | Jurjevica (Ribnica na Dol.) | 149                                            | 66                                      |
| 34. Kurež Feliks                   | Zagorje ob Savi             | 404                                            | 30                                      |
| 35. Lenarčič Alojz                 | Jesenice                    | 570                                            | 24                                      |
| 36. Lipar Ivan                     | Slovenska vas (na Dol.)     | 677                                            | 43                                      |
| 37. Lisec Anton                    | Zagorje ob Savi             | 1075                                           | 51                                      |
| 38. Lončarevič Zvonko              | Celje                       | 251                                            | 19                                      |
| 39. Magajna Božidar                | Ljubljana                   | 922                                            | 70                                      |
| 40. Marciuš Štefan                 | Zagorje ob Savi             | 148                                            | 21                                      |
| 41. Mastnak Jože                   | Ljubljana                   | 680                                            | 37                                      |
| 42. Matulič Josip                  | Zalog                       | 333                                            | 34                                      |
| 43. Medvešek Lado                  | Kranj                       | 100                                            | 13                                      |
| 44. Mestinšek Borut                | Ljubljana                   | 161                                            | 20                                      |
| 45. Modic Tone                     | Ljubljana                   | 176                                            | 25                                      |
| 46. Mojškerc Miro                  | Bizovik                     | 720                                            | 39                                      |
| 47. Mučič Andrej                   | Ljubljana                   | 244                                            | 15                                      |
| 48. Mučič Franc                    | Ljubljana                   | 620                                            | 31                                      |
| 49. Petkovšek Dušan                | Ljubljana (Jarše)           | 508                                            | 29                                      |
| 50. Podobnik Alojz                 | Slovenska vas (na Dol.)     | 515                                            | 39                                      |
| 51. Resman Jože                    | Hrastnik                    | 100                                            | 18                                      |
| 52. Rejec Marjan                   | Ljubljana                   | 147                                            | 14                                      |
| 53. Rehar Peter                    | Vipava                      | 203                                            | 19                                      |
| 54. Roglič Franc                   | Zagorje ob Savi             | 128                                            | 26                                      |
| 55. Simončič Marko                 | Ljubljana                   | 141                                            | 16                                      |
| 56. Simončič Rajko                 | Trbovlje                    | 870                                            | 32                                      |
| 57. Slabanja Branko                | Ljubljana                   | 380                                            | 27                                      |
| 58. Starič Jože                    | Slovenska vas (na Dol.)     | 257                                            | 23                                      |
| 59. Šere Dare                      | Ljubljana                   | 4779                                           | 86                                      |
| 60. Štricelj Polde                 | Brnik                       | 443                                            | 27                                      |
| 61. Trontelj Andrej                | Ljubljana                   | 177                                            | 27                                      |
| 62. Vrenk Karel                    | Ljubljana                   | 83                                             | 16                                      |
| 63. Štolfa Vlado                   | Slovenska vas               | 894                                            | 38                                      |
| 64. Vrhovec Marjan                 | Ljubljana                   | 140                                            | 9                                       |
| 65. Zabukovec Jože                 | Laško                       | 564                                            | 26                                      |
| 66. Zidar Anton                    | Jesenice                    | 394                                            | 29                                      |
| 67. Zlobko Ivan                    | Hrastnik                    | 215                                            | 21                                      |
| 68. Zupančič Miro                  | Ljubljana                   | 100                                            | 20                                      |

tabela 1: prispevek posameznega sodelavca v letu 1978

table 1: contributions of individual collaborators in 1978

Uspeh naših prostovoljnih sodelavcev je izredno velik. Naša dolžnost je, da se našim sodelavcem tudi na tem mestu ponovno zahvalimo za njihovo delo, ki je že zdavnaj preseglo okvirje vsakršnega amaterizma. Tudi tokrat moramo omeniti posameznike, ki so se v letu 1978 zelo izkazali pri lovu in obročkanju ptičev ter pri zbiranju podatkov. Ti so: J.Bricelj iz Bizovika, A.Colnar iz Ljubljane, M.Debelič iz Vodice, J.Dolinšek iz Ljubljane, B.Dolinar iz Ljubljane, O.Goljuf iz Trbovelj, J.Gračner iz Zaloge, P.Grošelj iz Spodnje Idrije, A.Hafner iz Kranja, D.Holeček iz Trbovelj, B.Iršič iz Maribora, A.Knavs iz Ljubljane, A.Lenarčič iz Jesenic, I.Lipar iz Slovenske vasi, A.Lisec iz Zagorja ob Savi, B.Magajna iz Ljubljane, J.Mastnak iz Ljubljane, M.Mojškerc iz Bizovika, F.Mučič iz Ljubljane, D.Petkovšek iz Jarš, A.Podobnik iz Slovenske vasi, R.Simončič iz Trbovelj, V.Štolfa iz Slovenske vasi, P.Štricelj iz Brnika, J.Zabukovec iz Laškega, A.Zidar iz Jesenic. Veliko neimenovanih sodelavcev iz prejšnjih let je v veliko slabših pogojih delalo in naj se jim tudi tu zahvalim za veliko pionirsko delo.

Problemi in težave iz prejšnjih let pa so žal ostale. Še vedno je veliko sodelavcev v Ljubljani in okolici, medtem ko še naprej nimamo sodelavcev v Beli Krajini, Prekmurju, Posavju,... Ravno tako še vedno ni rešen problem izdelovanja obročkov, kar naše težave samo močno povečuje ter nas ovira pri našem nadaljnem delu.

Ulov ptičev v letu 1978 in v letih 1927-1978:

| vrsta<br>species          | 1978 | 1927-78 | vrsta<br>species           | 1978 | 1927-78 |
|---------------------------|------|---------|----------------------------|------|---------|
| 1. Podiceps ruficollis    | -    | 35      | 51. Asio otus              | 35   | 79      |
| 2. Podiceps nigricollis   | -    | 1       | 52. Caprimulgus europaeus  | -    | 9       |
| 3. Ardea cinerea          | -    | 1       | 53. Apus apus              | 1    | 15      |
| 4. Ardea purpurea         | -    | 1       | 54. Alcedo atthis          | 40   | 227     |
| 5. Ixobrychus minutus     | 2    | 6       | 55. Upupa epops            | 3    | 76      |
| 6. Ciconia ciconia        | 2    | 317     | 56. Jynx torquilla         | 62   | 400     |
| 7. Anser fabalis          | -    | 1       | 57. Picus viridis          | 9    | 89      |
| 8. Anas platyrhynchos     | 30   | 2484    | 58. Picus canus            | 4    | 33      |
| 9. Anas querquedula       | -    | 1       | 59. Dryocopus martius      | -    | 4       |
| 10. Pernis apivorus       | -    | 2       | 60. Dendrocopos major      | 24   | 260     |
| 11. Accipiter gentilis    | 11   | 26      | 61. Dendrocopos medius     | 1    | 10      |
| 12. Accipiter nisus       | 5    | 77      | 62. Dendrocopos minor      | 9    | 68      |
| 13. Buteo buteo           | 3    | 56      | 63. Picoides tridactylus   | 1    | 1       |
| 14. Circus cyaneus        | -    | 2       | 64. Calandrella cinerea    | 2    | 2       |
| 15. Falco peregrinus      | 1    | 2       | 65. Galerida cristata      | 1    | 69      |
| 16. Falco vespertinus     | -    | 1       | 66. Lullula arborea        | 8    | 50      |
| 17. Falco naumanni        | 35   | 928     | 67. Alauda arvensis        | 6    | 231     |
| 18. Falco tinnunculus     | 11   | 558     | 68. Hirundo rustica        | 2179 | 5759    |
| 19. Tetrao urogallus      | -    | 1       | 69. Delichon urbica        | 581  | 2711    |
| 20. Perdix perdix         | 11   | 537     | 70. Riparia riparia        | 9    | 40      |
| 21. Coturnix coturnix     | 2    | 7       | 71. Oriolus oriolus        | 5    | 176     |
| 22. Phasianus colchicus   | 19   | 658     | 72. Corvus corax           | 14   | 16      |
| 23. Rallus aquaticus      | -    | 6       | 73. Corvus corone corone   | -    | 3       |
| 24. Crex crex             | -    | 8       | 74. Corvus corone cornix   | 18   | 65      |
| 25. Porzana parva         | -    | 2       | 75. Corvus frugilegus      | -    | 15      |
| 26. Porzana pusilla       | -    | 1       | 76. Corvus monedula        | 30   | 197     |
| 27. Porzana porzana       | 1    | 3       | 77. Pica pica              | 17   | 327     |
| 28. Gallinula chloropus   | 1    | 32      | 78. Nucifraga caryocatact. | 4    | 25      |
| 29. Fulica atra           | -    | 3       | 79. Garrulus glandarius    | 34   | 834     |
| 30. Vanellus vanellus     | 6    | 53      | 80. Pyrrhocorax graculus   | -    | 2       |
| 31. Charadrius dubius     | -    | 28      | 81. Parus major            | 4051 | 31510   |
| 32. Numenius arquata      | 1    | 6       | 82. Parus caeruleus        | 673  | 2985    |
| 33. Tringa ochropus       | -    | 3       | 83. Parus ater             | 390  | 1175    |
| 34. Tringa glareola       | -    | 13      | 84. Parus cristatus        | 22   | 108     |
| 35. Tringa hypoleucos     | 12   | 82      | 85. Parus palustris        | 355  | 2664    |
| 36. Gallinago gallinago   | -    | 6       | 86. Parus montanus         | 3    | 18      |
| 37. Scolopax rusticola    | 1    | 5       | 87. Aegithalos caudatus    | 182  | 1269    |
| 38. Calidris temminckii   | -    | 1       | 88. Remiz pendulinus       | 59   | 107     |
| 39. Philomachus pugnax    | -    | 3       | 89. Panurus biarmicus      | -    | 10      |
| 40. Burhinus oedicnemus   | -    | 1       | 90. Sitta europaea         | 82   | 620     |
| 41. Larus ridibundus      | -    | 1       | 91. Certhia familiaris     | 21   | 66      |
| 42. Chlidonias niger      | -    | 2       | 92. Certhia brachydactyla  | 23   | 78      |
| 43. Columba palumbus      | 1    | 9       | 93. Cinclus cinclus        | 98   | 225     |
| 44. Streptopelia turtur   | 3    | 34      | 94. Troglodytes troglodyt. | 67   | 372     |
| 45. Streptopelia decaocto | 5    | 76      | 95. Erithacus rubecula     | 826  | 5226    |
| 46. Cuculus canorus       | 1    | 23      | 96. Luscinia luscinia      | 5    | 6       |
| 47. Tyto alba             | -    | 6       | 97. Luscinia megarhynchos  | 17   | 182     |
| 48. Otus scops            | -    | 8       | 98. Luscinia svecica       | 11   | 28      |
| 49. Athene noctua         | 5    | 45      | 99. Phoenicurus ochruros   | 50   | 606     |
| 50. Strix aluco           | 18   | 70      | 100. Phoenicurus phoenic.  | 67   | 822     |

| vrsta<br>species             | 1978<br>1978 | 1927-78<br>1927-78 | vrsta<br>species             | 1978<br>1978 | 1927-78<br>1927-78 |
|------------------------------|--------------|--------------------|------------------------------|--------------|--------------------|
| 101. Saxicola rubetra        | 46           | 559                | 142. Prunella collaris       | 5            | 7                  |
| 102. Saxicola torquata       | 32           | 259                | 143. Anthus pratensis        | 37           | 484                |
| 103. Oenanthe oenanthe       | 13           | 117                | 144. Anthus trivialis        | 79           | 1274               |
| 104. Monticola saxatilis     | -            | 5                  | 145. Anthus cervinus         | 3            | 10                 |
| 105. Turdus torquatus        | 14           | 52                 | 146. Anthus spinoletta       | 10           | 69                 |
| 106. Turdus merula           | 493          | 3935               | 147. Motacilla alba          | 124          | 896                |
| 107. Turdus pilaris          | 16           | 287                | 148. Motacilla cinerea       | 208          | 659                |
| 108. Turdus musicus          | 30           | 90                 | 149. Motacilla flava         | 2            | 145                |
| 109. Turdus philomelos       | 72           | 450                | 150. Bombycilla garrulus     | -            | 199                |
| 110. Turdus viscivorus       | 3            | 60                 | 151. Lanius excubitor        | 3            | 105                |
| 111. Cettia cetti            | 22           | 86                 | 152. Lanius minor            | 3            | 341                |
| 112. Locustella naevia       | 5            | 40                 | 153. Lanius senator          | 9            | 15                 |
| 113. Locustella fluviatilis  | 1            | 1                  | 154. Lanius collurio         | 194          | 5633               |
| 114. Locustella luscinioides | 2            | 9                  | 155. Sturnus vulgaris        | 150          | 6663               |
| 115. A. melanopogon          | 4            | 13                 | 156. Passer domesticus       | 373          | 3191               |
| 116. A. arundinaceus         | 25           | 132                | 157. P. domesticus italiae   | 1            | 12                 |
| 117. A. scirpaceus           | 96           | 317                | 158. Passer montanus         | 597          | 5515               |
| 118. A. palustris            | 514          | 1825               | 159. P. domesticus x P. mon. | -            | 1                  |
| 119. A. schoenobaenus        | 170          | 532                | 160. Montifringilla nivalis  | -            | 10                 |
| 120. A. paludicola           | -            | 12                 | 161. Coccothraustes c.       | 233          | 2802               |
| 121. Hippolais polyglotta    | 1            | 27                 | 162. Carduelis chloris       | 5431         | 34664              |
| 122. Hippolais icterina      | 18           | 116                | 163. Carduelis spinus        | 1806         | 44876              |
| 123. Sylvia atricapilla      | 1526         | 6050               | 164. Carduelis carduelis     | 4018         | 53575              |
| 124. Sylvia nisoria          | 6            | 168                | 165. Acanthis cannabina      | 496          | 12290              |
| 125. Sylvia hortensis        | -            | 2                  | 166. Acanthis flavirostris   | -            | 9                  |
| 126. Sylvia borin            | 241          | 1476               | 167. Acanthis flammea        | 304          | 1939               |
| 127. Sylvia communis         | 239          | 1401               | 168. Serinus citrinella      | 1            | 3                  |
| 128. Sylvia curruca          | 128          | 788                | 169. Serinus serinus         | 1963         | 22145              |
| 129. Sylvia melanocephala    | -            | 12                 | 170. Pyrrhula pyrrhula       | 393          | 7157               |
| 130. Cisticola juncidis      | 28           | 58                 | 171. Carpodacus erythrurus   | 6            | 6                  |
| 131. Phylloscopus trochilus  | 220          | 889                | 172. Loxia curvirostra       | 301          | 5093               |
| 132. P. collybita            | 991          | 5980               | 173. Fringilla coelebs       | 679          | 6219               |
| 133. P. bonelli              | 1            | 1                  | 174. F. montifringilla       | 3117         | 18792              |
| 134. P. sibilatrix           | 31           | 164                | 175. Emberiza calandra       | 3            | 59                 |
| 135. Regulus regulus         | 40           | 261                | 176. Emberiza citrinella     | 354          | 4397               |
| 136. Regulus ignicapillus    | 26           | 130                | 177. Emberiza leucocephala   | -            | 6                  |
| 137. Muscicapa striata       | 47           | 594                | 178. Emberiza cirrus         | 9            | 64                 |
| 138. Ficedula hypoleuca      | 9            | 101                | 179. Emberiza hortulana      | 8            | 22                 |
| 139. Ficedula albicollis     | -            | 4                  | 180. Emberiza cia            | 38           | 163                |
| 140. Ficedula parva          | -            | 10                 | 181. Emberiza schoeniclus    | 215          | 1575               |
| 141. Prunella modularis      | 277          | 1729               | 182. Calcarius lapponicus    | -            | 1                  |
| Skupaj                       |              |                    | 36856 335931                 |              |                    |

tabela 2: seznam obročkanih ptičev v letu 1978 in v letih 1927-78

table 2: list of birds ringed in 1978 and in the period 1927-78

Podatki nam kažejo, da smo bili v letu 1978 zelo uspešni pri lovu in obročkanju ptičev. Ujeli in obročkali smo preko 36.000 ptičev 138. različnih ptičjih vrst. Od ustanovitve te ustanove pa do danes smo tako ujeli in obročkali že preko 330.000 ptičev, kar 182. različnih ptičjih vrst. Večino ptičev so ujeli in obročkali naši zunanji prostovoljni delavci.

Tudi v l. 1978 smo uspeli ujeti in obročkati nekaj zanimivih vrst: kragulj, južna in navadna postovka, mali martinec, mala uharica, vodomec, vijeglavka, kmečka in mestna lastovka, krokar, plašica, dolgoprsti in kratkoprsti plezalec, obvodni kos, veliki slavec, modra taščica, svilnica, rečni kobiličar, trstni cvrčalec, navadni kobiličar itd. Vsi ti podatki so nam še večja vzpodbuda za naše nadaljnje delo.

## SUMMARY

36.849 birds belonging to 138 species were ringed in Slovenia in 1978. It is a result of the enthusiastic work of 65 amateur collaborators and 3 professional workers from Ljubljana ringing centre. More than 335.000 birds belonging to 182 species were ringed during the whole period 1927-78.

Ivo Božič, 61420 Trbovlje, Leninov trg 9

SKRIVNOSTNA FOTOGRAFIJA 4: MOČVIRSKI MARTINEC *Tringa glareola*

MYSTERY PHOTOGRAPH 4: WOOD SANDPIPER *Tringa glareola*

Na posnetku iz prejšnje slikovne uganke je močvirski martinec *Tringa glareola*. Razen po oglašanju se od sorodnega in podobnega pikastega martina *Tringa ochropus* dobro razlikuje le v letu. Paziti moramo predvsem na spodnjo stran peruti, ki je pri močvirskem svetla, pri pikastem pa temna. Nasploh je pikasti martinec med letom videti kontrastnejši, k čemer največ prispeva izredno poudarjena belina trtice. Morda je prav zato tudi videti krepkejši od močvirskega. Močvirski martinec po do zdaj znanih podatkih ne gnezdi pri nas, temveč precej bolj na severu. Prve vračajoče primerke lahko opazujemo že v juliju, zadnje na poti na sever pa še v maju. Domnevamo, da gre pri junijskih opazovanjih za spolno nezrele letujoče primerke.

Urednik

SKRIVNOSTNA FOTOGRAFIJA 5: 17. Katera vrsta je to?(A.Dolinšek) Rešitev prihodnjič.

MYSTERY PHOTOGRAPH 5: 17. What is this species?(A.Dolinšek) Solution in the next issue.



# LOV IN OBROČKANJE KMEČKIH LASTOVK V SLOVENIJI

## THE CATCHING AND RINGING OF THE SWALLOW IN SLOVENIA

Dare Šere

598.81(497.12)"Hirundo rustica"

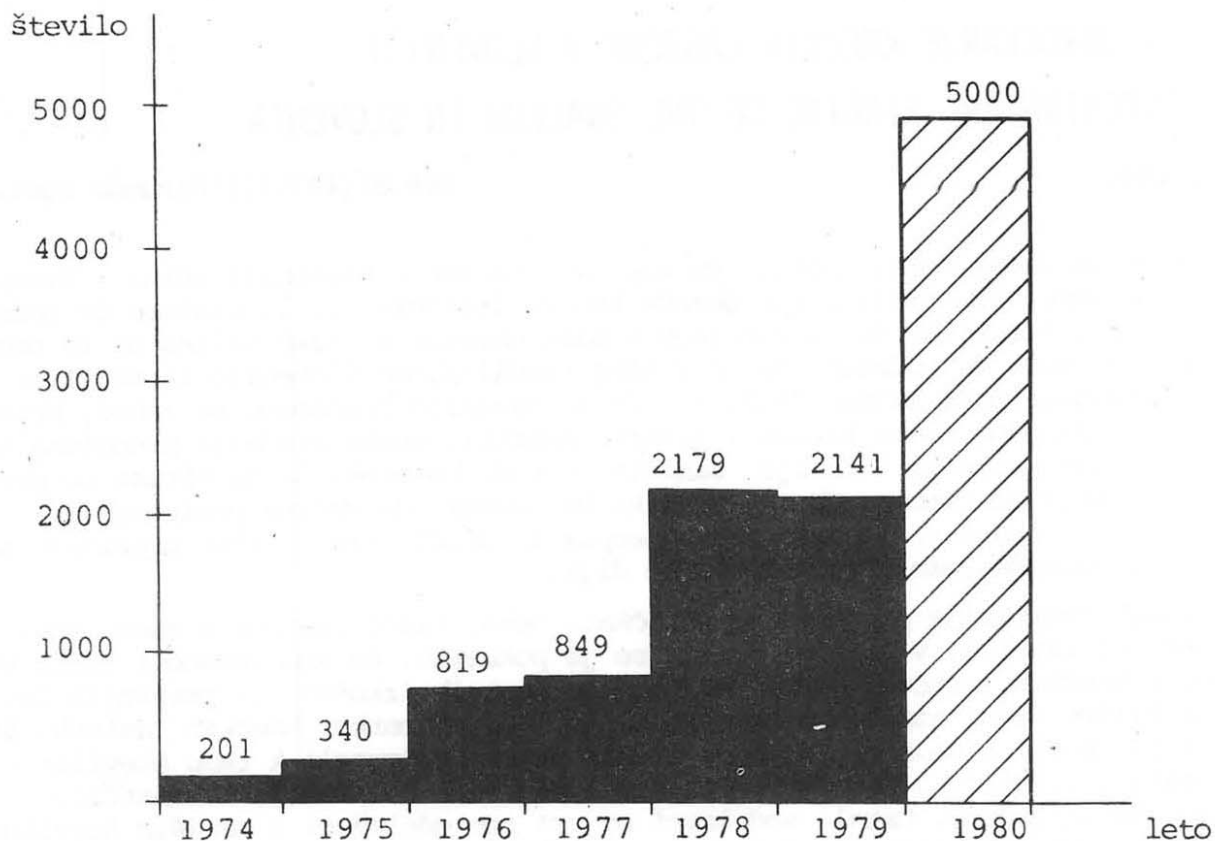
Verjetno se nisem dosti zmotil, če napišem, da smo v Sloveniji edini v Evropi, ki še ne vemo, kje prezimujejo domače kmečke lastovke. Iz literature že poznamo, da letijo v Afriko in da prezimujejo v pasu ekvatorja. Kako velika so ta prostranstva, pove že podatek, da je zračna razdalja med Slovenijo in deželami ekvatorialnega pasu najmanj 5000 km. Če to razdaljo prenesemo na zahod, pridemo skoraj do zahodne obale Kanade v severni Ameriki, enaka razdalja prenešana na vzhod pa nas pripelje v Indijo. Zanimiv je tudi podatek, da je Afrika po površini petkrat večja od Evrope. Ob tej priliki naj dodam, da večina penic *Sylvia*, trstnic *Acrocephalus*, listnic *Phylloscopus* in drugih vrst ptičev prezimuje na tem področju oziroma tako daleč ali pa še dlje.

Za dosego tega cilja pa je treba obročkati nekaj tisoč lastovk v enem letu, in to več let zapored. V letošnjem letu se je pokazalo, da smo sposobni ujeti večje število kmečkih lastovk, seveda na podlagi lastnih izkušenj iz prejšnjih let. Po približni oceni smo letos obročkali nad 5000 primerkov kmečkih lastovk. Na tem mestu bi omenil sodelavce, ki so s svojim delom pripomogli k temu številu: M.Bogataj, I.Božič, J.Dovič, I.Geister, J.Gračner, P.Grošelj, A.Lenarčič, B.Magajna in D.Šere. Ostali sodelavci so pri tem udeleženi z manjšim številom obročkanih kmečkih lastovk. Začetki obročkanja lastovk v večjem številu segajo v leto 1976, ko sva s kolegom I.Geistrom konec aprila ujela v Sečovljah 121 kmečkih lastovk, 80 mestnih lastovk in 6 breguljk. Seveda sva imela veliko sreče, saj se kasneje takšen uspeh ni ponovil. Leta 1977 sem opazil, da kmečke lastovke prenočujejo v trstju med Škofljico in Igom. Da bi lastovke zadržal v znanem prenočišču, sem preizkusil posnetek petja kmečke lastovke. Lastovke so poskušale prenočiti v bližini mrež, kar je nekaterim tudi uspelo, ker se pač vseh ne da ujeti. Obnesel se je tudi dnevni lov na posnetek, vendar ne na vsakem terenu. Podnevi mi je uspelo ujeti največ do 90 kmečkih lastovk. Mislim, da je primerjava tega načina lova in obročkanja iz gnezda odveč, ker bi bilo obročkanje mladičev preveč zamudno, da ne omenjam drugih slabosti. Poskušal sem tudi v spomladanskem času, vendar se lov na ta način ni obnesel, tako da ostane za spomladi stari način naključnega lova ob vodah, in to ob slabem vremenu.

Takoj so se pokazali prvi rezultati oziroma najdbe. V letošnjem letu smo registrirali 40 lokalnih najdb iz okolice Ljubljane, 2 najdbi iz leta 1978 in 3 najdbe iz leta 1979. Najbolj zanimive so bile najdbe izven kraja obročkanja:

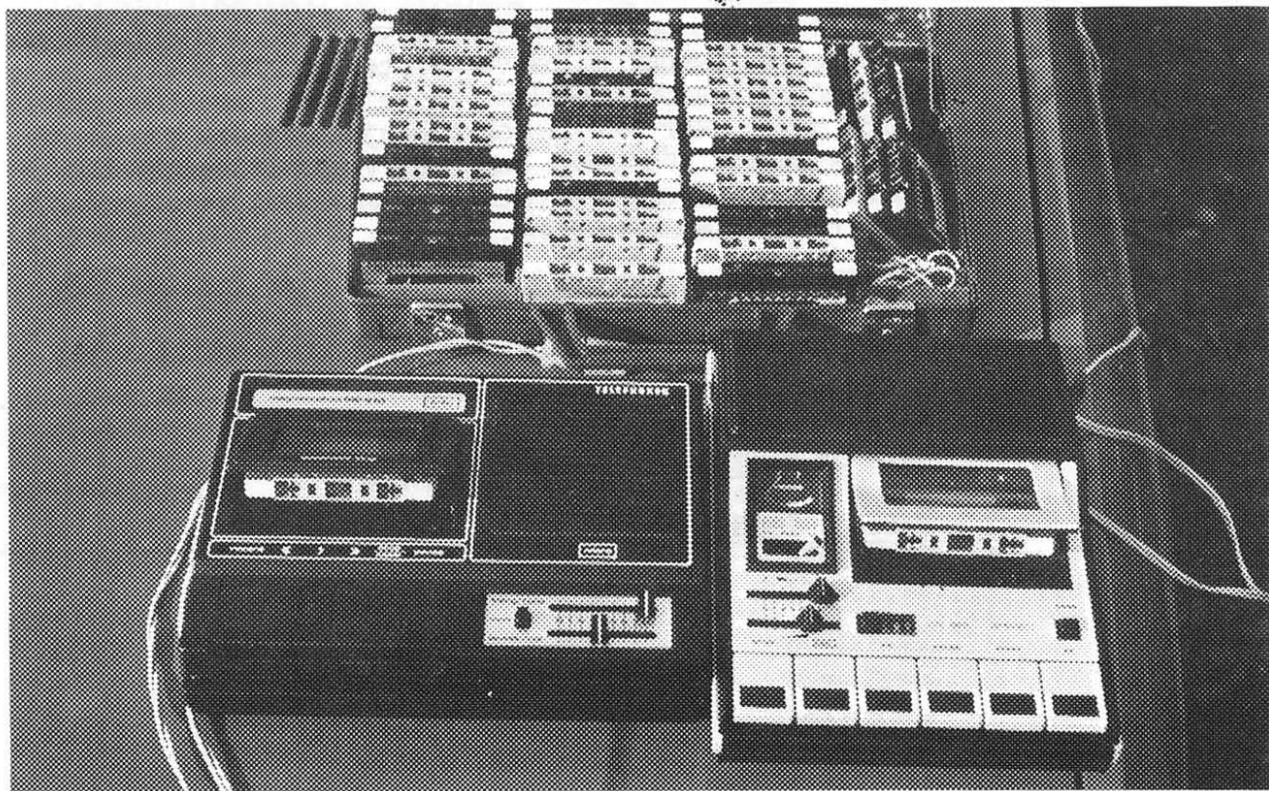
| št.obročka<br>number of<br>ring | starost<br>age | datum obročkanja<br>date of ringing<br>datum najdbe<br>date of find | kraj<br>place         | obročkovalec<br>ringer  | razdalja<br>distance |
|---------------------------------|----------------|---------------------------------------------------------------------|-----------------------|-------------------------|----------------------|
| Ljubljana<br>77.389             | juv.           | 22.8.1976<br>16.9.1976                                              | Bobovek<br>Jesenice   | I.Geister<br>A.Lenarčič | 30 km                |
| Ljubljana<br>TE 462             | juv.           | 15.8.1978<br>23.8.1978                                              | Škof.-Ig<br>Jesenice  | D.Šere<br>A.Lenarčič    | 65 km                |
| Ljubljana<br>L 1749             | juv.           | 14.8.1980<br>20.8.1980                                              | Jesenice<br>Škof.-Ig  | A.Lenarčič<br>D.Šere    | 65 km                |
| Ljubljana<br>M 2358             | juv.           | 5.8.1980<br>25.8.1980                                               | Bohinj<br>Stožice     | B.Magajna<br>D.Šere     | 60 km                |
| Ljubljana<br>L 3047             | juv.           | 26.7.1980<br>18.8.1980                                              | Sp.Idrija<br>Jesenice | P.Grošelj<br>A.Lenarčič | 45 km                |

Tabela 1: Najdbe kmečkih lastovk (*Hirundo rustica*) v SlovenijiTable 1: Finds of the Swallow (*Hirundo rustica*) in Slovenia



Slika 1: Porazdelitev obročkanih kmečkih lastovk (*Hirundo rustica*) v razdobju 1974-80

Figure 1: Distribution of swallows (*Hirundo rustica*) ringed in the period 1974-80



18. Pogled na "ptičji studio" s pomočjo katerega uspešno lovimo kmečke lastovke (*Hirundo rustica*) in ostale vrste ptičev (D.Šere)

18. View of the "bird studio" with which swallows (*Hirundo rustica*) and other species are successfully caught. (D.Šere)

Iz teh podatkov je razvidno, da imajo kmečke lastovke zelo velik radij letenja, potem ko zapustijo gnezda in se zbirajo, preden odletijo na jug. Zato je že pred samo selitvijo možna najdba z večje razdalje (tudi iz druge države). Kmečke lastovke lovijo hrano za mladiče v zelo velikem krogu (do 60 km). Pri tem moram omeniti, da ne pričakujemo samo najdb pri nas obročkanih lastovk na prezimovanju ali na selitveni poti, ampak tudi najdbe lastovk obročkanih v deželah severno od nas. V pričakovanju take najdbe sem 10.9.1980 v Stožicah ob Savi ujel med kmečkimi lastovkami tudi breguljko *Riparia riparia* z obročkom iz Češke.

Pri tem je treba podati nekaj bistvenih ugotovitev:

- da takšnega števila obročkanih lastovk (glej sliko 1) ne bi dosegli, če ne bi lovili na posnetek petja kmečke lastovke,
  - da ni potrebno loviti lastovk samo v trstju, ampak tudi v vrbovju, še posebno, če se čez dan tam zadržujejo,
  - da se lastovke lahko uspešno lovijo tudi podnevi,
  - da bi se dalo število obročkanih lastovk povečati,
  - s povečanim številom obročkanih kmečkih lastovk se je verjetnost najdbe zelo povečala,
  - da se zraven ujamejo tudi druge zanimive vrste,
  - da nas prve kmečke lastovke zapustijo v začetku septembra.
- Pri bolj natančnem opazovanju sem ugotovil, da so nas letos zapustile kmečke lastovke v dveh glavnih etapah. Prva je odšla 9.9.1980 in druga 20.9.1980. Po tem datumu so sicer lastovke še bile, vendar sklepam, da niso bile več iz naših krajev. Zadnje kmečke lastovke sem letos opazil v Stožicah ob Savi 27.10.1980 (8 primerkov).
- da je število kmečkih lastovk od drugod odvisno od vremena,
  - da nismo uspeli pojasniti slabega ulova v letu 1979, ko smo v nekaterih obdobjih ujeli samo nekaj kmečkih lastovk.

Za konec še 2 primera najbolj uspelega načina lova. Dne 20.8.1980 smo trije sodelavci na Barju uspeli v enem večeru ujeti in obročkati 530 kmečkih lastovk. Zanimiv je podatek, da je prenočevalo zraven mrež še najmanj 3.000 lastovk, katerih pa nismo poskušali ujeti, ker nismo imeli dovolj obročkov. Po drugi strani pa smo teh 530 obročkali in dokumentirali vsi trije do 23. ure ponoči. Druga dva sodelavca pa sta v Sečovljah 30.8.1980 ujela in obročkala v eni noči 480 lastovk. Ker sta pri tem tudi merila dolžino repa, sta se zamudila do 2. ure zjutraj.

Oglejmo si še število obročkanih kmečkih lastovk od leta 1974 dalje. Najbolj zgovoren je podatek, da smo obročkali od leta 1927 do 1973 samo 1311 kmečkih lastovk. (Slika 1)

Ob tej priliki bi želel, da bi vsi sodelavci, ki so sodelovali pri tej akciji, sodelovali še naprej, ne glede na rezultate, in da bi do začetka nove sezone rešili problem pomanjkanja obročkov, ki zavirajo naše delo v širšem obsegu.

## SUMMARY

*Slovenia is one of the few countries in Europe for which the African winter home of the swallow ringed in Slovenia has not been found yet. To increase the possibility of finding this location, the catch of swallows has been intensified in recent years. This year over 5000 birds were thus ringed. Two record cases of night ringing with about 500 swallows ringed in one night are also mentioned.*

## NOVE KNJIGE NEW BOOKS

Geister, I. (1980): SLOVENSKE PTICE  
(BIRDS OF SLOVENIA), Ljubljana,  
Mladinska knjiga. 472 strani, veliko  
risb, kart, grafikonov, črnobelih slik  
in barvnih diapozitivov. Cena 580 din  
(Svet knjige - 458)

Že več kot pol leta je minilo, odkar  
je pri Mladinski knjigi v Ljubljani,  
v seriji njenih poznanih priročnikov  
s področja naravoslovja, izšla tudi  
knjiga Slovenske ptice, avtorja  
Iztoka Geistra. Časovna odmaknjenost  
tega dogodka že grozi, da bo knjiga  
v poplavi ostalega tiska kmalu to-  
nila v pozabo, saj do danes še nihče  
ni nanjo opozoril, še manj pa pokazal  
na njeno vrednost s strokovnega  
ornitološkega štališča in na izjem-  
nost njenega kulturnega poslanstva.  
Naj bo zato ta zapis vzpodbuda v tej  
smeri.

Izid priročnika Slovenske ptice  
predstavlja predvsem veliko kulturno  
dejanje, saj smo Slovenci z njim do-  
bili prvikrat celosten vpogled v  
področje ene izmed naravoslovnih  
disciplin - v ornitologijo, ki je  
bila pri nas vkljub visoko razviti  
znanstveni misli in duhovni kulturi  
še do današnjega dne krivično in  
skoraj v celoti zapostavljena. S  
tem v zvezi mislim predvsem na prvi  
in uvodni del priročnika (okoli  
230 strani), ki bi lahko ločeno  
povsem upravičeno izšel kot samo-  
stojna znanstvena publikacija ali  
kot kvaliteten visokošolski učbenik,  
saj s svojo vsebino sega daleč  
preko meja običajnih priročnikov.

Ko se s ponosom oziramo na jubilej-  
nih šest desetletij slovenske  
Univerze in razvoja naše samostojne  
znanstvene ustvarjalnosti in  
kulture, pa lahko ob tem z nekoliko  
grenkobe ugotovimo, da vsa področja  
naše znanosti le niso enakovredno  
napredovala in nas je v eno izmed  
zapostavljenih in skoraj docela  
nepoznanih, v ornitologijo, moral  
popeljati celo "amater" s knjigo  
Slovenske ptice, ki je pred nami.



Šele sedaj lahko zares spoznamo, kako  
se je pri drugih kulturnih narodih  
ornitologija že zdavnaj uvrstila med  
enakovredne znanstvene discipline, ko  
nam tudi ona s svojimi spoznanji iz  
življenja in vedenja ptic omogoča  
globlje prodreti v zakonitosti narave,  
s tem pa bolj razumeti in olajšati  
predvsem naše človeško bivanje.

Uvodni del priročnika je edinstven tudi  
v evropskem merilu, saj takega celot-  
nega prikaza ornitologije do sedaj nima  
še noben narod, to sicer predvsem za-  
radi tega, ker ga drugje tudi ne potre-  
bujejo v tem smislu, saj se je ornito-  
logija v svetu razvijala kot vsaka  
druga znanost in je zato polno prisotna  
v duhovni zavesti in kulturi teh naro-  
dov. Prav to pa kaže na enkratno vred-  
nost dela Slovenske ptice, ko se šele  
sedaj začnemo zavedati, koliko smo  
Slovenci na tem področju zamudili in  
kako nam bije že dvanajsta ura in kliče,  
da ta madež našega znanstvenega in  
kulturnega razvoja čimprej izbrišemo.

Avtor priročnika Slovenske ptice, ka-  
kor izvemo iz spremne besede, prvotno  
niti sam ni nameraval napisati tako  
obširnega in temeljitega znanstvenega

dela s področja ornitologije, saj je predvsem želel osmisлити dosedanje, največkrat priložnostno opazovanje ljubiteljev ptic in jih usmeriti k načrtnemu zbiranju podatkov za nadaljno znanstveno obdelavo. Tako je namreč stanje skoraj pri vseh drugih narodih, ko prav pri tej znanstveni disciplini ogromno potrebnega terenskega dela opravijo večinoma številni amaterski opazovalci ptic.

Zlasti pri zbiranju podatkov o gnezditveni razširjenosti posameznih vrst ptic - popularno rečeno Ornitološki atlas Slovenije, ki kot del velikega znanstvenega projekta že več let poteka v evropskem merilu in smo se vanj vključili tudi Slovenci, predvsem po zaslugi avtorja priročnika samega, se je še posebno pokazala potreba, kako pridobiti številne sodelavce širom Slovenije, še bolj pa, kako zagotoviti ustrezno znanstveno zanesljivost njihovih podatkov.

Predvsem to dvojje je povzročilo, da se je avtor odločil za celoten prikaz ornitologije, od razlage najpreprostejših sestavin opazovanja v naravi, do sodobne računalniške obdelave zbranih podatkov. Zaradi ogromnega gradiva in da priročnik ne bi izgubil s pretirano širino na svoji uporabnosti, se je avtor odločil, da poda celotno snov v obliki praktičnega pregleda posameznih področij ornitologije kot znanosti, opustiti pa je moral natančno in vsestransko razlago posameznih poglavij in strokovnih pojmov. To vrednost celotnega dela v ničemer ne zmanjšuje, saj nas odprto področje ornitologije kar vabi k nadaljnji poglobitvi, morda celo življenjski usmeritvi.

Nekatera poglavja so zaradi takega pregleda ornitologije morda tudi težje razumljiva, še posebej zato, ker se srečamo z mnogimi novimi, zlasti tujimi izrazi, katere pa bo treba v prihodnje čimprej ustrezno slovensko nadomestiti, ali pa, kolikor to ne bo povsod mogoče, poskrbeti za njihovo znanstveno in jezikovno priznanje.

Podobno je avtor tvegati, ko je ob koncu knjige navedel slovenska imena ptic vseh evropskih vrst (kodifikacija po EURINGU) in je moral številne ptice prvič slovensko

poimenovati. Težav ob tem in vprašanja ustreznosti njegovega izbranega imena se je sam dobro zavedal, saj nimamo izdelanih niti kriterijev, še manj pa primernega družbenega organa, ki bi koordiniral in usmerjal tako strokovna in lingvistična vprašanja.

Upajmo pa, da bo pričakovana polemika ob na novo vpeljanih znanstvenih izrazih in še posebej ob številnih novih slovenskih imenih ptic razčistila marsikatero težavo in nejasnost ter utrdila slovensko ornitološko izrazoslovje.

Ob vsem tem pa se moramo zavedati, da bo prehod iz dosedanjega pretežno prirodoopisnega znanja o pticah na sodobno zbiranje in vrednotenje ter razlago znanstvenih podatkov do neke mere tudi nujno zelo boleč in obenem prevelik za logaj, da bi se lahko Slovenci kar čez noč iz ljubiteljske ravni opazovanja in predvsem šolskega obravnavanja ptic in njihovega življenja lahko prelevili v vrhunske znanstvenike in dosegli sodobno evropsko raven ornitologije.

Prav v tem je velika moč knjige Slovenske ptice in njeno izjemno kulturno poslanstvo, zato iskrene čestitke avtorju za pogumno in pionirsko dejanje, ko je sam in brez kakršne koli moralne ali strokovne opore, a zaradi notranje potrebe in gotovosti o upravičenosti svojega ravnanja, zaoral novo brazdo v še nepopisan list dela našega znanstvenega in kulturnega ustvarjanja. Hvala tudi založnici Mladinski knjigi iz Ljubljane, ki je tvegala založniško dejanje za do sedaj malo poznano področje znanosti, pa se je zato z izdajo priročnika Slovenske ptice za vedno vpisala v zgodovino slovenske ornitologije.

Končno naj bi ta zapis vzpodbudil vse tiste dejavnike v naši družbi, ki odločajo o prihodnji programski in vsebinski zasnovi razvoja znanosti in kulture, da bo tudi ornitologija kot del naravoslovnih znanosti enakovredno uvrščena v učne in raziskovalne programe naših ustanov.

Da pa je sedanje stanje na tem področju slovenske znanstvene usmeritve in omike res docela akutno, zgovorno pripovedujeta že naslednja dva podatka:

Raziskovalni skupnosti Slovenije - naši najvišji znanstveno raziskovalni ustanovi - se ni zdelo vredno v

letošnji program raziskovalnega dela vključiti prijavljeno večletno raziskovalno nalogo Ornitološki atlas Slovenije (kot dela mednarodnega znanstvenega projekta - Ornitološki atlas Evrope in katerega so številni narodi že zaključili) in je priložnost za to enkratno znanstveno in kulturno dejanje slovenskega naroda enostavno črtala iz svojega programa.

In drugič, ker še dodatno utemeljuje prvo ugotovitev, je dejstvo, da do danes še nihče od strokovno poklicanih ni spregovoril o izdaji priročnika Slovenske ptice. Ali morda - sprašujem s strahom - tistega, ki bi o tem znanstvenem in kulturnem dogodku moral primerno spregovoriti, v našem prostoru sploh ni?

Božidar Magajna, 61000 Ljubljana,  
Langusova 10

## ŽERJAVI NA KRIŠKEM POLJU CRANES ON THE FIELD OF KRIŽE

Letos sredi meseca marca sem opazoval štiri žerjave, ki so se zadrževali na Kriškem polju skoraj 14 dni (to je večja poljska površina med Zg. Dupljem in Tržičem). Nekaj dni smo opazovali štiri žerjave, nato še dva in nazadnje samo še enega, ki se je zadrževal sam še skoraj teden dni.

Žerjavi so se mirno pasli in si iskali hrano po njivah, ki takrat še niso bile preorane. Skušal sem ugotoviti kakšno hrano pobirajo, a mi to ni uspelo. Čim sem se jim preveč približal so se preleteli za 200 do 300 korakov in spet sedli. Tudi sem skušal ugotoviti kam hodijo spat. Zelo verjetno so prenočevali kar na polju, čeprav je bilo popolnoma golo brez vsakršnega kritja. Žerjavi so po vsej verjetnosti na dolgi poti opešali in nekaj dni počivali na Kriškem polju in nato nadaljevali svojo pot.

Rajko Marenčič, 64294 Križe 24



19. Žerjav (*Grus grus*) na Kriškem polju (R. Marenčič)

19. Crane (*Grus grus*) on the field of Križe

# LETNA SKUPŠČINA 1980 SEKCIJE ZA ORNITOLOGIJO PRI PRIRODOSLOVNEM DRUŠTVU KOROŠKE (AVSTRIJA) - KOROŠKE POSTAJE ZA VARSTVO PTIC

## 1980 ANNUAL ASSEMBLY OF THE SECTION FOR ORNITHOLOGY OF THE NATURE SCIENCE ASSOCIATION OF CARINTHIA (AUSTRIA) - CARINTHIAN BRANCH FOR THE PROTECTION OF BIRDS

22. novembra 1980 je bila v deželnem muzeju v Celovcu letna skupščina koroških ornitologov. Delegacija našega društva, ki se je odzvala vabilu, je bila nadvse prisrčno sprejeta. Ob tej priložnosti smo v neformalnem pogovoru ugotovili obojestransko potrebo po močnejših in trajnejših stikih, ki jih poleg dobrih sosedskih odnosov zahteva tudi narava dela, pri čemer smo imeli v mislih predvsem zaznavanje ptic onstran in tostran Karavank in pa kartiranje v skupnih obmejnih kvadrantih v okviru ornitološkega atlasa.

Program skupščine je bil premišljeno sestavljen in privlačen za najširši krog sodelavcev. Aktualno-znanstveno predavanje dr. Hansa Freya z Dunaja z naslovom Ujede - njihova funkcija in vpliv na nizko divjad je bilo polemično zastavljeno in je vzbudilo med navzočimi živahen odmev. Najpomembnejša ugotovitev te znanstvene raziskave je, da naravno selekcijo med nizko divjadjo opravljajo le živali (med njimi ujede), ne pa tudi lovci. Potrdilo za takšno tezo vidi dr. Frey v dejstvu, da je med analiziranim plenom ujed našel zelo visok odstotek živali s poškodovanim skeletom (npr. zaraščene frakture), medtem ko med lovskim plenom takšnih poškodb ni bilo. Na osnovi analize se sedaj ponuja nedvoumen sklep, da ujede plenijo predvsem poškodovano (in bolno) divjad, lovci pa predvsem zdravo.

V nadaljevanju skupščine je predsednik sekcije Wilhelm Wruss poročal o dejavnosti sekcije. Njihova ornitološka postaja obročka na leto približno 5000 primerkov, pohvalijo pa se lahko tudi z nekaterimi zelo zanimivimi najdbami. Ena njihovih najpomembnejših nalog pa je zaščita močvirskih biotopov. Brez velikih besed in dolgotrajnega formalnega postopka prostovoljno zberejo denar in odkupijo zemljišče ter ga primerno zavarujejo. Poročilo so spremljali barvni diapozitivi redkih seliv in ogroženih gnezdivk na Koroškem (kot je npr. severni dular *Eudromias morinellus*).

Na koncu smo si ogledali še dva filma: o planinskem orlu in velikem petelinu. Zlasti prvi, amaterski film o dogajanju na gnezdu planinskega orla, je bil enkratno doživetje. Film je prikazoval kompetitivno (konkurenčno) razmerje dveh orlovih mladičev, ki se je končalo s smrtjo mladiča, ki je v razvoju zaostal. Tako je bila znova, tokrat pred našimi očmi, potrjena teza, da narava s tem, ko dovoljuje pri orlu dva jajca, dovoljuje to z jasnim selektivnim namenom, da se ohrani pri življenju sposobnejši.

Letna skupščina koroških ornitologov je izvenela kot prireditev, ki jo člani in prijatelji društva vsako leto z veseljem pričakujejo, saj predstavlja s svojim programom dragocen kulturni dogodek.

## VSEBINA

## CONTENTS

ornitološki atlas gnezdilk slovenije  
1979-80 in analiza učinkovitosti  
opazovanja

65

ornithological atlas of birds nesting  
in slovenia 1979-80 and an analysis  
of the effectiveness of observation

poročilo o ulovu in obročkanju ptičev  
v SRS v letu 1978 in v letih 1927-1978

74

report on catches and ringing for  
slovenia in 1978 and in the period  
1927-1978

skrivnostna fotografija 4: močvirski  
martinec

78

mystery photograph 4: wood sandpiper

skrivnostna fotografija 5

78

mystery photograph 5

lov in obročkanje kmečkih lastovk v  
sloveniji

79

the catching and ringing of the  
swallow in slovenia

nove knjige

82

new books

žerjavi na kriškem polju

84

cranes on the field of križe

letna skupščina 1980 sekcije za  
ornitologijo pri prirodoslovnem  
društvu koroške (avstrija) - koroške  
postaje za varstvo ptic

1980 annual assembly of the section  
for ornithology of the nature science  
association of carinthia (austria) -  
carinthian branch for the protection  
of birds